

Irina Oleksiwna Kuchynska

Ключобі аспекти ідейно-політичного напрямку виховної діяльності у вщій школі в умовах сьогодення

Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika 10, 183-190

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНОГО НАПРЯМКУ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Студентська молодь, як відомо, є значним прошарком нашого суспільства, який визначає його соціально-економічний і духовний потенціал. Як зазначає у своїй роботі *Виховання особистості* (Київ, 2003) академік І.Д. Бех:

Вік юності найбільш чутливий до всіх соціальних перетворень, і цей факт слід враховувати у виховному вузівському процесі [С. 245].

Вчений акцентує увагу на тому, що молодь функціонує у надзвичайно складному й динамічному соціумі, який є не просто середовищем її існування. Він постає перед людиною у формі різноманітних за суспільно значущою спрямованістю соціально-моральних задач, які мусять бути більш чи менш успішно розв'язані кожним членом суспільства. Тому педагогам-наставникам слід чітко з'ясувати, які соціально-моральні задачі ставить соціум не тільки перед молоддю взагалі, а перед кожною окремою молодою людиною з метою допомогти їй виробити єдино правильну індивідуальну життєсміслову програму [С. 246]. Безперечно, в умовах сьогодення, коли **актуальною** постає проблема політичної культури та політичного мислення молоді, мотивація актуалізації ідейно-політичного напрямку виховної діяльності стає доцільною і своєчасною. Цей напрям виховної діяльності розглядався у працях педагогів П.К. Волинського, М.П. Ніжинського, С.А. Литвинова, Л.В. Кондрашової, О.А. Пермькова, Н.І. Зеленкової, Г.Ю. Лаврешиної та ін. Звернення педагогічної громадськості до даної проблематики, що розглядається у контексті сучасної історико-політичної ситуації, вважаємо, підтверджує фактор її необхідності. Сьогодні важливо усвідомити, що побудова демократичного громадянського суспільства неможлива без формування **політичної культури мислення** студентства,

---

* Państwowy Uniwersytet Iwana Ohijenko w Kamieńcu Podolskim.

молоді, що безумовно є цінним потенціалом нашої держави.

Мета статті: розкрити і обґрунтувати особливості ідейно-політичного напрямку виховної діяльності студентської молоді в умовах сьогодення.

Зазначимо, що кожний історичний період висвітлює певну ідеологію, ціннісні орієнтири, мотиви і потреби виховної діяльності. Сучасним науковцям, розглядаючи виховну спадщину минулого необхідно акцентувати увагу на тих ідеях виховання, які і в умовах сьогодення можуть стати у нагоді щодо справи формування політичної культури молодого покоління. Але, безперечно, ці ідеї формування політичної культури молоді повинні розглядатися у контексті національних ціннісних орієнтирів, загально людських вартостей і громадянсько-політичних, моральних інтересів держави.

Вважаємо за доцільне підкреслити, що **політична культура** – це соціально обумовлений рівень розвитку особистості у сфері суспільно-політичної діяльності. Безперечно, політично вихована людина відрізняється політичними поглядами і переконаннями, такими якостями, як громадянська зрілість, ідейна спрямованість особистості, відповідальність, політична грамотність та громадянський обов'язок. Нагадаємо, що **громадянськість** – це, духовно-моральна цінність, світоглядно-психологічна характеристика людини, що зумовлена її державною самоідентифікацією, усвідомленням належності до конкретної країни. Політична культура, як складна особистісна освіта, дає можливість громадянину розвиватися у контексті державотворчих інтересів. Зазначимо, що політична культура має багатокомпонентну структуру. А саме:

- мотиви суспільно-політичної діяльності (політичні інтереси, політична допитливість, інтерес до суспільної роботи, організаторські здібності);
- політичні знання (знання філософії, законів суспільного розвитку; знання про природу, структуру політичної влади і державних органів; знання історії, політичного життя й основ економіки, знання поточної політики);
- політичні переконання (сплав ідейно-політичних знань і почуттів, що базується на єдності історичної пам'яті, політичного кругозору, політичної інформованості і позитивної спрямованості емоційної сфери особистості);
- політичне мислення (уміння дати оцінку політичним подіям, фактам, явищам; аналіз причин цих явищ і подій; уміння оцінити політичну ситуацію; вести політичну дискусію і прогнозувати її результат);

- політична активність (участь у суспільному житті країни; усвідомлення і реалізація цивільних прав та обов'язків; наявність навичок суспільно-політичної діяльності; готовність до захисту Батьківщини);
- політичний самоконтроль (співвіднесення свого способу життя з нормами суспільства; здатність контролювати об'єктивність політичних поглядів; політична принциповість, тобто відповідність поведінки політичним принципам) [3].

Зазначимо, що ідейно-політичне виховання студентської молоді в умовах сьогодення повинно розглядатися враховуючи (див. рис. 1):

- мотиви (національні, суспільно-політичні);
- потреби (моральні, громадянські, соціально-економічні);
- ціннісні орієнтири (культура соціально-політичних стосунків, державність, захист прав і свобод та ін.);
- завдання виховання (формування політичного мислення, суспільної діяльності та ін.);
- умови виховної діяльності (ідейна спрямованість цілей діяльності та ін.);
- форми і методи виховної роботи (диспути, бесіди, лекції, гуртки, конкурси, вікторини та ін.).

Рис. 1. Ключові компоненти ідейно-політичного виховання особистості [3].

Ідейно-політичне виховання студентської молоді, це безумовно цілеспрямований процес формування ідейних поглядів і переконань, потреб і мотивів суспільно-політичної діяльності, соціальної зрілості і активності. Воно покликано забезпечити високий рівень політичної культури особистості. У процесі ідейно-політичного виховання акцент робиться на окремих його аспектах. Так, одні звертають більше уваги на освітньо-інформаційний бік, інші – на мотиваційний, але не завжди належна увага приділяється формуванню політичного мислення, виробленню переконань,

розвитку волі і рис характеру. Сучасне студентство потребує розширеного аналізу ключових політичних подій (не тільки у межах власної держави, але й за кордоном), які впливають на формування громадянської позиції молоді. У зв'язку з цим гостро постає проблема визначення й обґрунтування завдань ідейно-політичного виховання. До яких відносять:

- формування соціально-ціннісних орієнтирів; мотивів суспільно-політичної діяльності;
- розвиток активної соціальної позиції;
- вироблення ідейно-політичних поглядів і переконань;
- формування культури політичного мислення;
- уміння аналізувати власну діяльність; самоконтроль.

Як зазначає академік І.Д. Бех (*Виховання особистості*, 2003) нині перед вищою школою стоїть дилема: або “штамбування” функціонерів, або розвинена особистість. Від вибору у цій ситуації залежить місце і місія вищої освіти в суспільстві: в першому випадку вища освіта плестиметься позаду суспільства, у другому – забезпечуватиме його розвиток. Цей вибір і визначає спрямованість реформи вищої освіти [С. 251]. Вважаємо за доцільне, у цьому аспекті підкреслити і роль педагога, який повинен, на наш погляд:

- вміти жити в реальному світі, об'єктивно сприймати факти і працювати з ними; долаючи прагнення сховатися за систему власних психологічних захистів;
- орієнтуватися у будь-якій ситуації на сутнісні аспекти, визначати її психолого-педагогічні основи, передбачати прямі й опосередковані наслідки кожного свого рішення і вчинку, об'єднувати окремі події в насичені єдиним смислом системи;
- на вдаватися до демагогічних гасел, не підміняти справу словами, а робити її надійно, з повною віддачею.

Педагогові слід пам'ятати, що мистецтво ефективного психологічного впливу взагалі й виховного зокрема полягає в тому, щоб створити в іншій людини такий психічний стан, аби вона (свідомо чи неусвідомлено) була внутрішньо готовою чи бажала прийняти цей вплив. Для цього необхідна довіра до джерела інформації, яка максимальною мірою забезпечується особистісним ставленням і діалогічним, довірливим типом спілкування.

Підкреслимо, що вищі досягнення – це влада над собою, стратегія побудови життя, яка передбачає постійний рух до здійснення нових, важчих, ніж раніше, задумів, результати яких потрібні не тільки самій людині, а й усім людям. Нереалізованість людини, її здібностей, можливостей, таланту чи їх непродуктивна, антигуманна реалізованість – все це підриває життєві сили

людини, суспільства, культури, держави, збільшує відповідальність перед самим собою за зміст і спрямованість свого життя. Отже, слід прагнути до того, щоб зменшити патологію соціального й культурного розвитку людини і суспільства.

Зазначимо, що в умовах сучасних глобальних криз – екологічних, економічних, морально-духовних – людина немає права на пасивність. Як висловлюється з цього приводу І.Д. Бех молода людина мусить стати активною в своєму діянні, творчості, самовдосконаленні. Йдеться про пошук і реалізацію і теоретичних, і технологічно-методичних шляхів, які забезпечили б вищі досягнення людини в основних сферах її життєдіяльності. Саме на цю фундаментальну мету, за визначенням вчених І.Д. Беха, М.Б. Евтуха, О.В. Сухомлинської та ін. має працювати сучасна освіта. Вищі досягнення людини відомі педагогіки пов'язують з розвитком її особистісного потенціалу, за якого відбувається гармонізація професійного і духовного оптимуму суб'єкта.

Сьогодні, молода людина, що розвивається як у контексті власної професіоналізації, так і духовного становлення повинна керуватися також і суспільно-політичними знаннями. Підкреслимо, що визначальними умовами виховання політичної культури студентської молоді необхідно вважати:

- ідейну спрямованість цілей діяльності;
- залучення до активної суспільної діяльності;
- дотримання наступності й послідовності у виборі способів діяльності;
- поєднання цілей, завдань, змісту і способів суспільної діяльності з інтересами, можливостями і здібностями її учасників.

Безумовно, виховання – багатофакторний процес, що залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних чинників. До об'єктивних чинників належать соціально-історичні особливості, культурні традиції країни, прийнята в ній система освіти. До суб'єктивних – особистісні якості педагогів, рівень їхньої педагогічної майстерності, психологічні особливості та ціннісні орієнтації учасників виховного процесу.

Світовий соціально-історичний досвід дає можливість визначити головну мету виховання як формування гармонійно і всебічно розвиненої особистості, підготовленої до ініціативної соціальної та професійної діяльності в сучасному суспільстві, особистості, здатної сприймати й примножувати його цінності. Цілі виховання визначають його зміст, методи й засоби, оптимальна дія яких має забезпечити очікуваний результат.

Вважаємо за доцільне зазначити, що формування політичної культури, організація виховної роботи суспільно-соціальної, ідейно-політичної спрямованості здійснюється в різних формах і за допомогою різноманітних

методів. А саме: політичні інформації; лекції; бесіди; політичні диспути; вечори політичних питань; телемости і конференції; конкурси (плаката, ерудитів та ін.); політичні вікторини; робота з політичною карикатурою та ін. Безперечно, участь у різних формах ідейно-політичного виховання стимулює у молодих людей мотиви громадянської та суспільно-політичної діяльності, збагачує політичну інформованість, кругозір, розвиває історичну пам'ять, удосконалює політичне мислення, підвищує соціальну активність, озброює навичками політичного самоконтролю, що не може не позначитися позитивно на рівні політичної культури, саме від якої залежить можливість молодій людині виявити суспільно-громадянську спроможність.

З соціальною, політико-громадянською відповідальністю особистості пов'язане визначення молодою людиною свого місця в суспільстві, а це означає – прийняття на себе особистої відповідальності перед суспільством за справу і за себе. Основною виховною метою у цьому зв'язку й має виступити формування у кожного вихованця уявлення про себе не просто як про громадянина, якій підтримує чинний лад, а як про незалежну особистість, здатну прийняти на себе моральну відповідальність перед суспільством за себе, за інших, за справу.

Таким чином, вважаємо, що ідейно-політичний напрямок виховної діяльності сприяє більш ефективному формуванню політичної культури та політичного мислення студентської молоді, що в умовах сьогодення набуває надзвичайно актуального й необхідного значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Артемова Л.В. Історія педагогіки України: Підручник. – К.: Либідь, 2006.
- Карпенчук С.Г. Філософія освіти (загальна теорія педагогіки): монографія/ С.Г. Карпенчук. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2013.
- Кондрашова Л.В. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навч. посіб./Л.В. Кондрашова, О.А. Пермяков, Н.І. Зеленкова, Г.Ю. Лаврешина. – К.: Знання, 2006.
- Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2004.
- Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 2: Навч. посібник/За ред. О.В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНОГО НАПРЯМКУ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Ключові слова: актуальність, виховання, молодь, ідейно-політичний напрямок

Резюме: У статті робиться спроба аналізу актуалізації ідейно-політичного напрямку виховної діяльності студентської молоді в умовах сьогодення; акцентується увага на ключових аспектах формування політичної культури особистості.

KEY ASPECTS OF THE IDEOLOGICAL AND POLITICAL DIRECTIONS OF EDUCATIONAL ACTIVITY IN HIGHER SCHOOL IN CONDITIONS OF PRESENT TIME

Keywords: actuality, education, young people, ideological and political direction

Abstract: In the article the attempt of analysis of actualization of ideological and political direction of an educate activity of student young people is done in the conditions of today; attention is accented on the key aspects of forming of political culture of personality.

KLUCZOWE ASPEKTY POLITYCZNYCH I IDEOLOGICZNYCH KIERUNKÓW AKTYWNOŚCI EDUKACYJNEJ WSPÓŁCZESNEGO SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Słowa kluczowe: współczesność, edukacja, młodzież, ideologia, polityka

Streszczenie: W artykule przeprowadzono analizę politycznych i ideologicznych aspektów aktywności edukacyjnej szkół wyższych, ze szczególnym uwzględnieniem warunków kształtowania się tożsamości młodzieży oraz jej dorastania do kultury politycznej.